JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Heikkinen, Hannu L. T.

Title: Voiko ihminen oppia viisautta?

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja 2022

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Heikkinen, H. L. T. Voiko ihminen oppia viisautta?. Ruusupuiston kärkiuutiset, (1). https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/1-2022/4

Ruusupuiston kärkiuutiset

KASVATUS- JA KOULUTUSUUTISIA JYVÄSKYLÄN YLIOPISTOSTA

Voiko ihminen oppia viisautta?

Ihminen on viisas. Sitähän se tarkoittaa, *Homo Sapiens.*

Olen alkanut epäillä, onko tämä nimi ihan oikeutettu. Mielestäni nimeksi sopisi paremmin *Homo Stultus* – typerä ihminen. Mitä muutakaan voi sanoa lajista, joka tuhoaa ekologisen lokeronsa.

Jos tämä meno jatkuu, ihmislaji hävittää itsensä. Tämä ei ole pessimististä maailmanlopun maalailua, vaan täyttä realismia. Muuhun päätelmään ei voi tulla, kun tutustuu parhaimpaan tietoon, jota tieteellinen tutkimus meille antaa.

Ilmastonmuutoksen merkityksen suurin osa meistä alkaa jo ymmärtää, mutta meneillään olevasta kuudennesta sukupuuttoaallosta on ollut puhetta paljon vähemmän. Sieltä saattaa käynnistyä tapahtumakulkuja, joiden seuraukset ovat vieläkin arvaamattomampia.

Tilanne ei ole kuitenkaan toivoton, päinvastoin. Ihmiskunnalla on keinot pirullisten ongelmien selättämiseen. Mutta ensin on erotettava, mikä on turhaa toiveikkuutta ja mikä kestävää toivoa.

Kestävä toivo perustuu koeteltuun tietoon

Kestävä toivo ei ole siihen luottamista, että maailmanlopun ennustajat ovat olleet ennenkin väärässä. Kestävä toivo perustuu parhaimpaan käytettävissä olevaan tietoon. Sen perustaksi tarvitaan kolmenlaista tutkimusta.

Ensinnäkin: ekologinen kriisi tapahtuu luonnossa. Siksi tarvitsemme eliölajien ja luonnonilmiöiden tutkimusta. On tutkittava meriä, jäätiköitä, kaukaisia erämaita, lähiluontoa ja kaupunkeja. On tutkittava kaikkea taivaan ja maan välillä, mutta myös avaruutta ja kaikkea maankuoren alla olevaa.

Siksi tarvitsemme fysiikkaa ja kemiaa, niiden tueksi terävää matematiikkaa. Tarvitsemme siis luonnontieteellistä tutkimusta.

Toiseksi: on myönnettävä, että ekologinen kriisi on ihmisen syytä, tarkemmin sanottuna meidän kaikkien yhdessä aiheuttama. Siksi meidän on tutkittava ihmistä ja hänen toimiaan. On tutkittava menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. On tutkittava taloutta. Myös ihmisen mieltä on tutkittava. On tutkittava ihmisen ajattelun ja kulttuurin kietoutumista välineelliseen hyödyn ja talouskasvun tavoitteluun.

Siksi tarvitsemme historiaa, taloustiedettä, psykologiaa ja niiden monia risteytyksiä, kuten tietotalouden, uusliberalismin ja psykokapitalismin tutkimusta. Yleensäkin tarvitsemme ihmisen, yhteisöjen ja yhteiskunnan tutkimusta. Tällaista on tapana sanoa humanistiseksi ja yhteiskuntatieteelliseksi tutkimukseksi.

Kolmanneksi: on syytä huomata, että ekokriisin perussyy on ihmisen suhde maailmaan. Ihminen on alkanut pitää luontoa energia- ja raaka-ainevarastonaan. Aina näin ei ole ollut. Tämä välineellinen maailmasuhde periytyy *Rene*

Descartes'n ajatuksesta, jonka mukaan ihminen on maailmasta erillinen olento (subjekti), joka näkee maailman kohteenaan (objektina) ja alkaa käyttää sitä omaksi parhaakseen. Ongelmaan kietoutuu myös valistusfilosofian käsitys kehityksestä: sen mukaan ihmiskunta edistyy järkeään käyttämällä kohti parempaa.

Täältä, ihmisten uskomuksista, löytyvät ekologisen kriisin juurisyyt. Kyse on maailmankatsomuksista, uskonnoista ja yleensäkin itsestäänselvyyksinä pidetyistä uskomusjärjestelmistä, ideologioista. Niiden tutkimiseen tarvitsemme myös filosofiaa ja teologiaa. Tällaisen tutkimuksen avulla pääsemme käsiksi perustaviin olettamuksiin maailman ja ihmisen suhteesta.

Tulkintamme maailmasta on tähän saakka ollut ihmiskeskeinen, antroposentrinen. On avattava ajattelun portteja ihmistä laajemmalle näkökulmalle, mitä myös posthumanismiksi kutsutaan.

Kestävä toivo perustuu siis tutkimukseen. Pitää tutkia kaikkea taivaan ja maan väliltä, mutta myös niiden ylä- ja alapuolta – sekä vertauskuvallisesti että konkreettisesti. Ja koska ongelmat ovat systeemisesti yhteen kietoutuneita, ratkaisuja on haettava yhdistäen kaikkea tätä tietoa. Kestävän toivon perustana oleva tutkimus on tieteidenvälistä.

Olemme viisaita, mutta on viisastuttava lisää

Täytyy myöntää: ihminen on oikeastaan varsin viisas. Lopulta hän huomaa, että viimeisetkin pelivarat on käytetty. Mutta ihmisen pitää viisastua lisää. Nimittäin vielä sen verran, että oppii korjaamaan elonkehälle aiheuttamansa vauriot.

Toivoa on. Näin me vilpittömästi uskomme, ja siksi me työtämme teemme. Pyrimme kehittämään kestävyysosaamista ja edistämään planetaarista viisautta yhdessä eri alojen tutkijoiden ja käytännön osaajien kanssa.

Mutta emme vain puhumalla ja kirjoittamalla. Viisaus on tekoja, osaamista ja käytännön työtä.

Mikään ole käytännöllisempää kuin viisaus.

Hannu L. T. Heikkinen

Professori **Hannu L. T. Heikkinen** johtaa Koulutuksen tutkimuslaitoksen *Ekososiaalinen kestävyys ja koulutus* -tiimiä. Siinä työskentelevät hänen lisäkseen Eeva K. Kallio, Anna Lehtonen, Ilona Markkanen, Niina Mykrä, Terhi Nokkala, Päivi Tynjälä ja Anu Virtanen.

Tiimissä tehdään tutkimusta kestävyyskasvatuksesta, eettisestä kestävyysosaamisesta ja vihreästä siirtymästä koulutuksessa:

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa KESTO-hankkeessa kehitetään eettistä kestävyysosaamista yliopisto-opetuksessa.

Valtioneuvoston kanslian rahoittamassa VISIOS-hankkeessa tarkastellaan, millaista osaamista Suomessa tulee tuottaa vihreän siirtymän tueksi koulutuksen avulla ja miten.

Euroopan Komission Green Deal -ohjelman rahoittaman ECF4CLIM-hankkeen tavoitteena on kehittää eurooppalaista kestävyysosaamista.

Suomen Akatemian rahoittamassa Wisdom in Practice -hankkeessa luodaan teoreettista perustaa viisauden tutkimukselle, tutkitaan työelämän kokeneiden osaajien tapoja ratkaista pirullisia ongelmia sekä kehitetään näiden pohjalta korkeakoulupedagogiikkaa.

Ota yhteyttä kirjoittajaan: hannu.l.t.heikkinen@jyu.fi

Teemakuva: Hannu L. T. Heikkinen ja Martti Minkkinen, henkilökuva: Martti Minkkinen ja Clipart.com.

Edellinen | Palaa pääsivulle

0 kommenttia